

УДК 378.147:[37.011.3-051:78]
DOI 10.34142/27091805.2022.3.01.01

© **Соколова Алла Вікторівна**

доктор педагогічних наук, завідувач кафедри теорії і методики мистецької освіти та вокально-хорової підготовки вчителя ХНПУ імені Г.С. Сковороди,

Харків, Україна

email: a.sokolova.a2017@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0284-7320>

ІНТЕРАКТИВНІ ФОРМИ І МЕТОДИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті визначено інтерактивні форми і методи дистанційної освіти з урахуванням специфіки підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до професійної діяльності через упровадження навчальних електронних курсів, мультимедійного програмно-методичного забезпечення, використання аудіо-відео матеріалів, телевізійних навчальних програм тощо. Розкрито теоретичні й практичні аспекти фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах дистанційного навчання на платформі Moodle. Доведено, що специфіка фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі організації дистанційного навчання потребує нових розробок програмно-педагогічних систем і програмних засобів. Визначено певні педагогічні умови, серед яких: наявність чіткого цілепокладання викладачів та студентів; комп'ютеризація навчального процесу з фахових музичних дисциплін; опанування технологіями і засобами дистанційного навчання з урахуванням специфіки музичної освіти; акцентування уваги на вибір змісту навчально-методичного матеріалу для дистанційного навчання й створення сприятливого інформаційно-методичного середовища; застосування мережових технологій дистанційного навчання як середовища взаємодії суб'єктів музично-педагогічної взаємодії. Наведено переваги й недоліки організації освітнього процесу майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах дистанційного навчання. Представлено рекомендації щодо використання ефективних технологій організації дистанційної освіти майбутніх учителів музичного мистецтва.

Ключові слова: освіта, фахова підготовка, дистанційне навчання, вчитель, музичне мистецтво, інтерактивність.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю пошуку нових інтерактивних форм і методів організації дистанційного навчання майбутніх вчителів музичного мистецтва, як необхідної складової професійної фахової підготовки в умовах сьогодення. Від ефективності освітнього процесу значно залежить загальнокультурний рівень майбутніх фахівців з музичного мистецтва, які здатні оволодіти сучасним педагогічним інструментарієм, спираючись як на засвоєний зміст основних навчальних курсів, так і за допомогою вмінь самостійного пошуку інформації для сприймання, аналізу та структурування потрібного навчального матеріалу.

Слід зазначити, що чинні нормативні документи (Закони України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), Національна стратегія розвит-

ку освіти в Україні, Концепція розвитку педагогічної освіти та ін.) наголошують на нагальності трансформації професійної підготовки педагогів для нової української школи. Це, передусім, потребує гуманізації освітнього простору, зміщення акценту на процесуальність замість декларативності, знаходження нових шляхів реалізації суспільних потреб через використання сучасних форм і методів організації освітнього процесу підростаючого покоління.

Водночас, враховуючи стан війни, в якому перебуває Україна та епідеміологічну ситуацію, пов'язану з COVID-19, пріоритет надається дистанційній формі навчання. Виходячи з цього обрана тема є своєчасною й необхідною, оскільки специфіка підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до професійної діяльності у таких умовах має ґрунтуватися на засадах нової формації з використанням інструментарію сучасних інноваційних, інтерактивних технологій, де дистанцій-

ному навчанню відводиться одне з першочергових місць.

Це обумовлюється й рядом суперечностей: між розумінням необхідності підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до професійної діяльності в умовах дистанційного навчання та недостатністю висвітлення сучасних освітніх технологій здійснення такої освітньої роботи; між прагненням використовувати нові інтерактивні, інформаційні технології навчання й виховання та відсутністю спеціальних розробок, які були б адаптовані саме до змісту дистанційної підготовки студентів мистецького профілю. Отже, вищезазначені аспекти, а також окреслені суперечності й обумовили вибір теми нашого дослідження.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Особливості професійної підготовки майбутніх педагогів мистецьких спеціальностей висвітлено в різних напрямках. Так, сутність дистанційного навчання у ВНЗ окреслено в працях Ю. Овод (2015), Н. Гребеннікова (2019), де акцентується увага на ефективності реалізації принципово нових форм і методів навчання із застосуванням комплексу інтерактивних технологій. Основні наукові підходи до якісного застосування змішаного та дистанційного навчання в умовах ВНЗ висвітлено в роботах С. Мартиненко (2020), А. Олешко (2021), О. Ровнягіна (2021), В. Годз (2021). Дидактичні принципи, методи й засоби взаємодії учасників освітнього процесу в умовах дистанційного навчання висвітлено в наукових розвідках Ю. Нефьодової (2019), О. Вожегової (2020).

Інтегративні технології формування предметних компетентностей учнів на засадах вивчення мистецьких дисциплін розкриваються в працях Л. Масол (2020), О. Отич (2016), О. Рудницької (2018) та ін. Поряд із цим використання інтерактивних технологій в процесі дистанційної освіти учнів частково розглянуто науковцями О. Матюшенко (2010), Н. Міськовою (2017) О. Никон (2020), М. Ковлевою (2020) та ін.

Незважаючи на значну кількість наукових праць проблема пошуку ефективних форм і методів дистанційної освіти майбутніх учителів музичного мистецтва залишається невизначеною, що змушує конкретизувати певний досвід, проаналізувати творчий підхід різних науковців до визначення даної проблеми, представити ефективні інтерактивні технології організації дистанційного навчання здобувачів вищої освіти, зокрема музично-педагогічної спеціалізації. Актуальність дослідження окресленої проблеми посилюється і тими умовами, у яких відбувається

освітній процес у багатьох закладах вищої освіти у зв'язку з війною.

Формулювання цілей та завдань статті.

Мета статті полягає у пошуку, аналізі та висвітленні ефективних інтерактивних форм організації дистанційної освіти майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки.

Виклад основного матеріалу. Дистанційне навчання набуває поширення з середини ХХ ст., і, як визначається у довідниковій літературі, виникає воно спочатку як форма організації навчального процесу, як навчання на відстані, коли викладач і студент розділені простором і часом. Дистанційне навчання передбачає самостійне опанування навчальних курсів згідно з програмами і планами, виконання контрольних завдань (Організація дистанційного навчання в школі, 2020, с.14). Це первинне визначення значно змінило свою сутність з настанням ери Інтернету. Сьогодні дистанційне навчання є «навчанням за допомогою комп'ютерних телекомунікаційних мереж», тож його головною технологічною основою є комп'ютер та ІКТ (Варнавська, 2021).

У довідниковій літературі зазначається, що дистанційне навчання отримує все більш широке розповсюдження в зв'язку з інтернаціоналізацією освіти та вдосконаленням технологій навчання: воно дозволяє отримати якісну освіту за меншу плату, а також загальновизнані сертифікати про освіту незалежно від місця проживання учнів (студентів) (Вишнівський та ін., 2014). У сучасних нормативних документах, зокрема Законі України «Про вищу освіту» (2014), дистанційне навчання розглядається як складник формальної, неформальної та інформальної освіти будь-якого спрямування.

Водночас науковці зауважують, що дистанційне навчання надає людям з віддалених міст, знаходячись у різному стані (не окуповані й окуповані території, внутрішньо або зовнішньо переміщені) пройти навчання у найкращих вишах України, по-друге, відкриває шанси для працюючих студентів, по-третє, такий формат є гарною опцією для громадян будь-якого віку навчатися неперервно. Додаємо до цього зауваження, що саме дистанційне навчання є зараз оптимальним способом втілення в життя гасла «освіта впродовж життя», з одного боку, а з іншого – під час війни в Україні, соціально-економічної нестабільності, поширення епідеміологічної ситуації, дистанційне навчання слугує запорукою швидкого оновлення й модернізації вже набутих знань та залучення майбутніх учителів музики до найсучасніших на-

укових, науково-методичних досягнень і до світового культурного поступу.

Зазначимо, що новітні інформаційні та інформаційно-комунікаційні технології, як складники дистанційного навчання, сьогодні широко й ефективно використовуються з метою реалізації різноманітних дидактичних завдань, дозволяють здійснювати індивідуалізацію та диференціацію процесу навчання, підвищують мотивацію навчальної діяльності студентів та рівень засвоєння знань. Водночас, цей процес потребує розробки й адаптації програмно-педагогічних систем і педагогічних програмних засобів до специфіки фахової підготовки майбутніх учителів тієї чи іншої предметної спеціалізації (Проворова, 2016, с. 84).

До недоліків дистанційного навчання можна віднести:

- стандартизацію й стереотипність у перенесенні різновидів друкованих навчальних джерел в електронний комп'ютерний формат, надмірну «теоретизацію» практичних знань;
- вузькість і однобічність викладу навчальної інформації в обсязі дидактичної частини конкретної дисципліни, що закладається змістом педагогічного програмного засобу поза врахування можливостей мультимедійного способу представлення й засвоєння знань;
- панування комп'ютерного механізму в організації навчально-пізнавальної діяльності студентів, що передбачає набір конкретних, найчастіше стандартних (тобто стереотипних) дій у межах заздалегідь визначено алгоритму; при цьому стереотипний підхід до розгортання розумових процесів значно гальмує творчий розвиток студентів;
- відсутність універсальності в організації й презентації навчального матеріалу, єдиного педагогічного програмного забезпечення в освітньому просторі як на рівні університету, так і на рівні освітньої галузі;
- обмеженість у запровадженні «живого», інтонаційно забарвленого, з притаманним йому комплексом невербальних впливів спілкування й педагогічної взаємодії між суб'єктами дистанційного навчання.

До переваг дистанційного навчання відносять:

- ефективність електронних курсів лекцій з педагогічної дисципліни та слайд-шоу (слайдові презентації) до кожної лекційної теми;
- використання електронних підручників як «навігатору» викладача з освітніми сайтами пе-

дагогічного, науково-педагогічного спрямування;

- систематизацію електронних довідників, сучасних глосаріїв, завдань для самостійної роботи різних видів за темами, модулями;
- організацію тематичного (модульного) й підсумкового (за наслідками вивчення всього навчального курсу) комп'ютерного тестування;
- інформатизацію змісту навчання (методичні матеріали, статті, наукові конференції) з метою сумісної комунікації педагога та студента.

Необхідність модернізації вищої освіти в Україні та прагнення вищої школи відповідати європейським освітнім стандартам зумовлює використання інноваційних методик, мобільних і динамічних форм навчання до яких належить і дистанційне навчання, яке довело свою ефективність у процесі підготовки фахівців з різних галузей, зокрема і представників творчих професій. Однак з огляду на специфікацію музики як найбільш абстрактного з мистецтв, а музичних дисциплін як дисциплін переважно практичної спрямованості, можливість включення або повного переходу студентів-музикантів на дистанційне навчання у вищій школі видається проблемним і неоднозначним.

Освітньо-кваліфікаційна характеристика вчителя музичного мистецтва включає компетентність випускника педагогічного вишу щодо застосування технології дистанційного навчання у власній професійній діяльності. Це передбачає, на наш погляд, не лише впровадження в навчальний процес ВНЗ дистанційних курсів, опановуючи які студент залишається пасивним учасником, але й активне залучення студентів до розробки та оформлення змісту відповідних курсів, створення їхніх окремих елементів. Відомості щодо такого підходу не набули достатнього оприлюднення в науковій літературі.

Дистанційне навчання повинно бути спрямовано на забезпечення достатнього та середнього рівня підготовки студентів до професійної діяльності. Основні складові технології дистанційного навчання у педагогічній практиці повинні відповідати умовам, щодо отримання нових знань, завдяки активному залученню інтерактивних методів (Деміда, 2011, с. 100).

Студенти старших курсів можуть активно поєднувати елементи технології дистанційного навчання у власній навчальній діяльності, підтримувати тематичні обговорення в умовах форуму та чату, використовувати мережеві професійні групи та роботу в них. Однак, протягом навчання

у ВНЗ студенти не залучаються до створення, розробки або наповнення персонального викладацького веб-ресурсу, отже, не можуть бути готові до професійної діяльності на високому рівні.

Для забезпечення ефективності процесу формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до використання технології дистанційного навчання нами були визначені певні педагогічні умови, зокрема: наявність чіткого цілепокладання викладачів та студентів; комп'ютеризація навчального процесу з фахових музичних дисциплін; упровадження засобів дистанційного навчання в процес фахової музичної підготовки; опанування майбутніми вчителями музичного мистецтва технологій і засобів дистанційного навчання; ретельний добір змісту навчально-методичного матеріалу для дистанційного навчання й створення сприятливого інформаційно-методичного середовища; застосування мережевих технологій дистанційного навчання як середовища взаємодії професорсько-викладацького складу кафедри музичного мистецтва та студентів.

Сьогодні застосування дистанційного навчання майбутніх учителів музичного мистецтва значною мірою залежить від рівня підготовленості викладачів до реалізації дистанційного навчання, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення, а також від готовності студентів навчатися в умовах дистанційної освіти. Саме від якісного опанування майбутніми педагогами дистанційними технологіями під час навчання в педагогічних навчальних закладах залежить ефективність як дистанційного навчання, так і процесу професійної підготовки вчителів (Проворова, 2016, с. 86).

Для належного формування творчої самостійності у майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі дистанційної освіти необхідно створити відповідні педагогічні умови. На думку В. Шульгіної, на розвиток творчої самостійності благотворно впливають багато факторів. Творчість, як й інші види музичної діяльності, передбачає «достатній рівень розвитку основних музичних здібностей» (Шульгіна, 2011, с. 36-37). Під педагогічними умовами формування творчої самостійності майбутніх учителів музики у процесі дистанційного навчання ми розуміємо такі спеціально створені умови, які необхідні й достатні для забезпечення розвитку виконавської майстерності та особистісних якостей, важливих у майбутній професійній діяльності. Створення їх полягає як у підготовці студента до цієї діяльності, так і в забезпеченні не-

обхідного середовища впродовж навчання у вузі, а саме: стимулювання інтелектуальної та емоційної сфери студента, розвиток потреби у самовираженні, інтересу до майбутньої професії і до музично-інструментального, вокального виконавства, посилення творчої активності, зростання творчого потенціалу студентів, стимулювання потреби та прагнення особистості до самореалізації в музично-педагогічній діяльності (Жевакіна, 2009). Критеріями готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до дистанційного навчання можуть бути наступні:

- вміння поставити перед собою певну творчу і педагогічну задачу, а також знайти шляхи її реалізації;
- вміння провести педагогічний аналіз власного виконання і дати йому оцінку;
- вміння показати прийоми, що допомагають усунути недоліки виконання;
- постійна потреба в збагаченні свого музичного досвіду;
- розширення наявних знань, накопичення різноманітного музичного репертуару;
- прагнення до творчого пошуку вирішення художніх завдань.

Слід зазначити, що дистанційне навчання передбачає самостійну роботу студента, яка виявляється у прагненні до постійного самовдосконалення, самостійного одержання знань з різноманітних джерел з метою використання їх у подальшій науково-практичній діяльності та для вирішення інтелектуальних завдань. Така самостійність спрямована на створення кінцевого творчого продукту внаслідок сформованої мотивації, професійних умінь і навичок, організаційно-пізнавальних умінь і здійснюється на підставі пізнавального інтересу як рушійної сили пізнавальної діяльності.

Підсумовуючи вище сказане, хочемо наголосити на тому, що готовність вчителя музичного мистецтва до професійної діяльності передбачає наявність таких якостей, як творча самостійність та інтелектуальна активність. Творча самостійність та інтелектуальна активність займають провідне місце в комплексі музично-педагогічних здібностей і являють собою специфічний вид діяльності, коли загальні якості мислення виявляються в поєднанні зі спеціальними музичними здібностями. Звідси інтерактивні методи дистанційного навчання повинні відповідати певним вимогам такої підготовки.

Знання цих особливостей сприятиме підви-

щенню ефективності педагогічної освіти, оскільки саме здатність самостійно здобувати нові знання, готовність до постійного підвищення освітнього рівня, реалізації особистісного потенціалу становлять зміст персональної компетенції фахівця.

Цікаві матеріали з приводу особливостей розробки тестових завдань та тестів у системі управління навчальними матеріалами Moodle аналізують київські вчені (колектив науковців під керівництвом В. Сергієнка) (Сергієнко, 2011). Розмаїття варіантів подачі тестових завдань та тестів докорінним чином змінили уявлення викладачів-практиків щодо потенціальних можливостей електронного автоматизованого контролю знань. Науковці підкреслюють, що працюючи в таких умовах, студент є активним суб'єктом конструювання власної системи знань та способів їх засвоєння. Змінюється і роль викладача з лектора на тьютора й фасилітатора, який засобами дистанційного середовища може ефективно мотивувати й підтримувати своїх підопічних, спрямовувати їх пізнавальні зусилля, оцінювати й коригувати знання студентів тощо.

Відповідно до положень суспільного конструктивізму, що перебуває в основі ідеології дистанційного навчання, знання засвоюються ефективніше, якщо студенти залучені до процесу їх конструювання та здійснюють цей процес у співпраці. У зв'язку з цим, сучасним інструментом досягнення часткових цілей фахової підготовки можуть бути соціальні мережі – веб-сервіси, які дають можливість користувачам, – студентам та викладачам, – створювати публічний або частково публічний профіль; створювати список його користувачів і відвідувачів; управляти списком контактів, переглядати списки контактів інших користувачів; оперативно передавати актуальну навчальну інформацію й робити в разі потреби нагадування тощо.

У деяких соціальних мережах (facebook.com, twitter.com, youtube.com, instagram.com та інші) присутній великий вибір додатків, які можна застосувати з навчальною метою. Можливість постійної взаємодії студентів і викладачів у дистанційному форматі як у синхронному, так і асинхронному режимах, забезпечує безперервність та інтерактивність освітнього процесу. Студенти та викладачі спроможні без спеціальної підготовки самостійно створювати навчальний контент, використовувати мультимедійні та медіа-ресурси, послуговуватися посиланнями на актуальні веб-ресурси, поширювати його серед інших ко-

ристувачів. Віртуальна група (клас), створена в соціальній мережі чи на спеціальних хостингах, може бути доступна для суб'єктів навчального процесу в будь-якому місці й у будь-який час (Андреева & Кухаренко, 2013).

Українським є досвід використання в процесі фахового навчання майбутніх учителів музики інтерактивного відео, яке може застосовуватися й поширюватися засобами дистанційного навчання. Поряд із незаперечними перевагами, властивими звичайному навчальному відео, такими, як умотивування й залучення, поєднання зображення й звуку, реалістичність, можливість показу процесів у динаміці, існують й незручності. Найбільш характерними з них є пасивність у сприйнятті, лінійна послідовність отримання доступу до інформації, неадекватність кількості інформації та швидкості її представлення рівню підготовленості студентів (Стеценко, 2007, с. 25).

Освітній процес у вищій школі повинен бути максимально диференційованим щодо потреб студентів, саме тому привабливим і перспективним напрямком вбачається створення інтерактивних навчальних відеофільмів, тобто фільмів, у яких глядач на певних, заздалегідь визначених етапах перегляду може обрати продовження сюжету.

Таким чином, використання інтерактивних методів в дистанційному навчанні можуть значно підвищити ефективність фахової підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва.

Одна з найважливіших форм навчальних занять є онлайн-лекція. Шкільна лекція – така форма навчання, за якою вчитель, викладаючи навчальний матеріал, допомагає учням сформулювати проблеми; опанувати логіку пізнання; зробити власні відкриття (Нефьодова, 2019). За умов застосування інформаційних і телекомунікаційних технологій загальні вимоги до лекції зберігаються. Лекції при дистанційному навчанні можуть проводитися в реальному і нереальному часі, фронтально й індивідуально. Доцільним є проведення «електронних лекцій». Під електронними лекціями прийнято розуміти набір навчальних матеріалів в електронному вигляді, що включає текст лекцій, демонстраційний матеріал, додаткові відомості з теми лекції та ін., оформлені у вигляді окремих файлів.

Електронні лекції мають свої особливості, які відрізняють їх від традиційних: чітко структурований зміст; блокова схема побудови матеріалу; розвинена гіпертекстова структура; використання додаткових прийомів викладу матеріалу (звук,

анімація, графіка). Електронна копія друкованого тексту лекції є однією з примітивних варіантів електронних лекцій. Єдина перевага електронних копій – простота складання. У виняткових випадках електронні копії можуть частково замінити повноцінні електронні лекції.

Створити електронну лекцію під силу кожному вчителю – достатньо сканованого теоретичного матеріалу, розміщеного у певній послідовності та пов'язаного гіперпосиланнями – лекція готова!

Надавати допомогу в самостійному опануванні навчальним матеріалом та керувати роботою учнів допомагають учителям консультації. Вони можуть бути індивідуальні й групові. Консультації із застосуванням засобів інформаційних та телекомунікаційних технологій: телефону, електронної пошти, ICQ, Skype, відео- й телеконференцій.

При викладанні всіх навчальних дисциплін після опрацювання певної навчальної теми широко використовують семінари – дискусію з розглянутої тематики. Недолік традиційних семінарських занять полягає в пасивності слухачів, створення видимості активності шляхом попереднього розподілу питань і виступів, відсутність справді творчої дискусії. Семінари за умов застосування інформаційних та телекомунікаційних технологій можуть проводитися за допомогою комп'ютерних відео- й телеконференцій.

Звісно. Семінари можуть проходити у нереальному масштабі часу (off-line) і при цьому вчитель може оцінити активність кожного слухача. Якщо конференція не модерується (не керується), то кожен учасник бачить на екрані всі тексти питань і відповідей інших учасників семінару.

Форум – найпоширеніша форма спілкування викладача й учнів у дистанційному навчанні. Форум може бути присвячений будь-якій проблемі або темі. Модератор форуму (мережевий викладач) реалізує дискусію чи обговорення, стимулюючи питаннями, повідомленнями, новою цікавою інформацією. Програмне забезпечення форумів дозволяє приєднати різні файли певного розміру. Кілька форумів можна об'єднати в один великий. Наприклад, під час роботи малої групи студентів над проектом, створюються форуми для кожної окремої групи з метою спілкування під час проведення дослідження над вирішенням поставленого для даної групи завдання, потім – обговорення загальної проблеми проекту усіма учасниками навчального процесу (веб-конференція). Для майбутніх учителів музичного мистецтва така форма

ефективно зарекомендувала себе під час занять з хорового класу, коли організовуються окремі групи за вокальною партією, а потім об'єднуються для художньо-естетичного виконання хорового твору.

Ще один вид спілкування користувачів мережі в режимі реального часу є чат. Існує кілька різновидів чатів: текстовий, голосовий, аудіо-відео-чат. У залежності від певної ситуації, наприклад спілкування з іноземними студентами, така форма ефективніше допомагає знайти взаєморозуміння під час проведення занять. Окрім цього, це реальна можливість мовної практики, яка проводиться у рамках запропонованої для дискусії проблеми, сумісної проектної діяльності, обміну інформацією.

Для організації дослідницької діяльності учнів в мережі Інтернет використовують веб-квести. Квести створюються для того, щоб навчитися використовувати отриману інформацію з практичною метою. Дана технологія сприяє розвитку критичного мислення, аналізу, синтезу і оцінки інформації. Робота з веб-квестами може бути запропонована і як домашнє завдання для учнів, які цікавляться предметом, її можна провести в класі за наявності здвоєних уроків. Реальне розміщення веб-квестів в мережі у вигляді веб-сайтів, створених самими дітьми, дозволяє значно підвищити мотивацію учнів та досягнення кращих навчальних результатів. Кожен учасник вебінару виконує свою роль, яка визначає інтерфейс віртуального класу і право на використання функцій, що може передаватися іншим учасникам.

Розширення можливостей учителя при застосуванні дистанційного навчання підсилює мотивацію навчання учнів. За допомогою дистанційної форми навчання можна брати участь у міжнародних Інтернет-проектах, проводити шкільну дослідницьку діяльність, бути активними учасниками Інтернет-олімпіад, творчих конкурсів.

Така форма сприяє використанню Інтернет-ресурсів, створенню власних мультимедійних презентацій, використанню інформаційно-комунікаційних технологій у позаурочний час. Використання інформаційно-комунікаційних технологій з елементами дистанційного навчання в освітньому процесі на уроці і в позаурочній діяльності з'явилося завдяки поширенню в педагогічному середовищі варіативних моделей проведення занять: по-перше, проведення уроку гуманітарного циклу з використанням навчальних мультимедійних курсів, по-друге, проведення уроку з застосуванням навчальних ресурсів мережі

Інтернет. Виходячи з цього, можна індивідуально записатися на курс та навчатись дистанційно за методикою відповідного навчального центру.

Зазначимо, що в умовах сьогодення дистанційно-очна форма освіти допомагає здобувачам вищої мистецької освіти ефективніше набуття певних професійних компетентностей, оскільки органічно поєднуються теоретичні (дистанційно) та індивідуально-практичні (очно) види занять. Завдяки поширенню інформаційно-комунікаційних технологій, використанню їх засобів (SMART-дошка, навчальні електронні курси, мультимедійне програмно-методичне забезпечення, використання аудіо-відео матеріалів, телевізійних навчальних програм, Інтернету), можна значно поліпшити освітній процес у вузах.

З метою вдосконалення рівня підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва засобами інтерактивних методів до використання технології дистанційного навчання нами було розроблено комплекс теоретико-методологічних завдань. Їх сутність полягала в удосконаленні елементів технології дистанційного навчання на основі персонального університетського веб-ресурсу (Moodle). Основними теоретико-методологічними завданнями з використанням інтерактивних методів дистанційного навчання майбутніх учителів музичного мистецтва стали: засвоєння матеріалів електронної лекції, перегляд презентації або відео за різними питаннями лекційного курсу, прослуховування лекцій на певні теми провідних викладачів інших університетів, що є у відкритому доступі в мережі Інтернет, аналіз фрагментів відкритих занять провідних викладачів музичного мистецтва, що є в записах, прослуховування музичних творів, перегляд художніх творів або їх фрагменти (за гіперпосиланнями), відповіді на запитання для рефлексії після кожної частини лекції, виконання практичних та творчих завдань, надіславши відповіді викладачеві в електронному вигляді, перевірка своїх знань, розв'язавши тестові завдання різних рівнів складності.

Отже, засвоєння технології дистанційного навчання має бути необхідною складовою освітнього процесу у ЗВО, особливо під час воєнних дій, що відбуваються на теренах України. На наш погляд, формування готовності майбутніх вчителів музичного мистецтва до використання технології дистанційного навчання відбуватиметься ефективніше за умови активного впровадження дистанційних курсів з музичних дисциплін у на-

вчальний процес та залучення студентів до розробки і оформлення змісту дистанційних курсів.

Висновки. Таким чином, у процесі дослідження висвітлено роль і місце дистанційного навчання в змісті фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. Наголошено, що інтерактивні форми і методи в процесі дистанційної освіти здатні забезпечити достатній рівень підготовки студентів.

Водночас, для студентів, здобувачів мистецьких спеціалізацій, оптимальною є змішана очно-дистанційна форма, яка дозволяє отримувати теоретичні знання «на відстані», а індивідуально-практичні (заняття з вокалу, основного інструменту, диригування тощо) завдяки безпосередньому (очному) контакту між викладачем та студентом. Інтерактивні технології в умовах дистанційної освіти здатні значно поліпшити процес фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва завдяки створенню навчальних відеofільмів, електронних лекцій, онлайн-форм семінарських занять тощо.

Формами дистанційної роботи вважають онлайн форуми, чати, бесіди, віртуальні групи. Засобами інформаційно-комунікаційних технологій можуть виступати SMART-дошки, навчальні електронні курси, мультимедійні програмно-методичні ресурси (аудіо-відео матеріали, телевізійні навчальні програми), месенджери (Viber, WhatsApp, Telegram, Zoom, Meet тощо), соціальні мережі (Facebook, Instagram, Twitter), офісні програми (Office 365), хмарні сервери Microsoft, Google) для сумісного використання й редагування тексту документів, файлів; розробки питань для тестування, анкетування тощо.

Припущено, що оптимальними для організації освітнього процесу вважаються спеціально розроблені системи управління навчанням чи віртуальним навчальним середовищем. Серед них особливої уваги заслуговують платформи Moodle та Microsoft Teams, які мають широкий набір інструментів для освітньої взаємодії вчителя, учнів та адміністрації закладу освіти.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в аналізі практичного застосування інтерактивних методів дистанційної освіти з урахуванням різного ступеня довузівської підготовки майбутніх фахівців з музичного мистецтва. Перспективними є й питання вивчення європейського досвіду організації дистанційного навчання студентів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Bezemchuk, L., & Fomin, V. (2020). The Formation of Future Music Art Teacher`s Methodological Competence in the Process of Pedagogical Practice. *Professional Art Education*, 1(1), 43–49. <https://doi.org/10.34142/27091805.2020.1.01.07>

Bezemchuk, L., & Fomin, V. (2021). Formation of Integration and Pedagogical Skills of the Future Teacher of Music Art in the Conditions Master's Degree. *Professional Art Education*, 2(1), 12–19. <https://doi.org/10.34142/27091805.2021.2.01.02>

Martynenko, S. (2020). Забезпечення якості університетської освіти в умовах змішаного та дистанційного навчання. *Continuing Professional Education: Theory and Practice*, (4), 7-13. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2020.4.1>

Oleshko, A., Rovnyagin, A. and Godz, V. (2021), Improving distance learning in the context of pandemic restrictions in higher education. *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok*, [Online], vol. 1. <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.1.3>

Варнавська, Л. (2021). Комп'ютерні технології та їх застосування у підготовці та проведенні уроків музичного мистецтва в загальноосвітній школі. *Inter Conf*, (48). <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/10844>

Вишнівський В.В., Гніденко М.П., Гайдур Г.І., Ільїн О.О. (2014). Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів. ДУТ. https://md.lvduvs.edu.ua/files_admin/doc_pdf/Book_Moodle_2014_Vushnivsky.pdf

Вожегова, О. В. (2020). Організація самостійної роботи студентів у процесі дистанційного навчання. *Магістерська робота*, 103. <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4051>

Гребеннікова, Н. В. (2019). Принципи дистанційної освіти. *Дослідження проблем гуманітарних наук*. Київський національний університет технологій та дизайну. https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/14952/1/DPGN2019_P043-048.pdf

Деміда, Б. (2011). Системи дистанційного навчання: огляд, аналіз, вибір. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*, (694), 98–107.

Жевакіна, Н. (2009). Педагогічні умови організації дистанційного навчання студентів гуманітарних спеціальностей у педагогічному університеті [Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04, Луганський національний університет]. <https://dspace.lgpu.org/xmlui/handle/123456789/2973>

Масол, Л. М. (2020). Інтегративні технології формування предметних компетентностей учнів початкових класів у процесі навчання інтегрованого курсу «Мистецтво». *Мистецтво та освіта*, №2 (96). <https://doi.org/10.32405/2308-8885-2020-2-2-9>

Матюшенко, О. (2010). Інтерактивні методи навчання на уроках музики. *Мистецтво та освіта*, (3), 22-24.

Міськова, Н. М. (2017). Використання інтерактивних технологій навчання на уроках музики в початковій школі. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*, (1), 107-112.

Нефьодова, Ю. (2019). Дистанційне навчання: взаємодія «викладач–студент». *Збірник наукових праць професорсько-викладацького складу ДонНУ імені Василя Стуса*, 86–87. <https://jpvs.donnu.edu.ua/article/view/7230>

Никон, О., Ковлева, М. (2020). Формування професійних компетенцій студентів-магістрантів музичного мистецтва засобами інтерактивного навчання. *New pedagogical thought*, 101(1), 129-132.

Овод, Ю. В. (2015). Сутність та зміст дистанційного навчання у підготовці майбутніх соціальних педагогів. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Соціально-педагогічна*, (24), 117-126.

Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації. (2020, травень). Міністер-

ство освіти і науки України. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf>

Про вищу освіту, Закон України № 1556-VII (2014) (Україна). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

Проворова, Є. (2016). Використання мережевих і мультимедійних технологій у методичній підготовці майбутнього вчителя музики на засадах праксеологічного підходу. *Гуманізація навчально-виховного процесу*, 2(76), 80–89.

Сергієнко, В. (2011). Методичні рекомендації по створенню тестових завдань та тестів у системі управління навчальними матеріалами MOODLE. НПУ ім. М. П. Драгоманова. <https://vfranchuk.fi.npu.edu.ua/images/files/statty/47.pdf>

Слабоуз, В. (2016). Дистанционное обучение: опыт ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет». *Гуманізація навчально-виховного процесу*, 2(76), 89–94.

Стеценко, Г. (2007). Освітні веб-ресурси та їх класифікація. *Комп'ютер в школі та сім'ї*, 6(62), 23–26.

Шульгіна, В. (2011). Організація продуктивної музичної діяльності молодших школярів у групах продовженого дня. *Музика в школі*, 10, 36–40.

REFERENCES

Bezemchuk, L., & Fomin, V. (2020). The Formation of Future Music Art Teacher`s Methodological Competence in the Process of Pedagogical Practice. *Professional Art Education*, 1(1), 43–49. <https://doi.org/10.34142/27091805.2020.1.01.07> [in Ukrainian]

Bezemchuk, L., & Fomin, V. (2021). Formation of Integration and Pedagogical Skills of the Future Teacher of Music Art in the Conditions Master's Degree. *Professional Art Education*, 2(1), 12–19. <https://doi.org/10.34142/27091805.2021.2.01.02> [in Ukrainian]

Demyda, B. (2011). Systemy dystantsiynoho navchannya: ohlyad, analiz, vybir [Distance learning systems: review, analysis, selection]. *Visnyk Natsional'noho universytetu «L'vivs'ka politekhnika»*, (694), 98–107.

Hryebennikova, N. V. (2019). Pryntsypy dystantsiynoyi osvity [Principles of distance education]. *Doslidzhennya problem humanitarnykh nauk. Kyiv's'kyi natsional'nyy universytet tekhnolohiy ta dyzaynu*. https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/14952/1/DPGN2019_P043-048.pdf [in Ukrainian]

Martynenko, S. (2020). Zabezpechennya yakosti universytet-s'koyi osvity v umovakh zmishanoho ta dystantsiynoho navchannya [The use of interactive learning technologies in music lessons in primary school]. *Continuing Professional Education: Theory and Practice*, (4), 7-13. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2020.4.1> [in Ukrainian]

Masol, L. M. (2020). Intehratyvni tekhnolohiyi formuvannya predmetnykh kompetentnostey uchniv pochatkovykh klasiv u protsesi navchannya intehrovanoho kursu «Mystetstvo» [Integrative technologies for the formation of subject competencies of primary school students in the process of teaching the integrated course «Art»]. *Mystetstvo ta osvita*, №2 (96). <https://doi.org/10.32405/2308-8885-2020-2-2-9> [in Ukrainian]

Matyushenko, O. (2010). Interaktyvni metody navchannya na urokakh muzyky [Interactive learning methods in music lessons]. *Mystetstvo ta osvita*, (3), 22-24. [in Ukrainian]

Mis'kova, N. M. (2017). Vykorystannya interaktyvnykh tekhnolohiy navchannya na urokakh muzyky v pochatkoviy shkoli [The use of interactive learning technologies in music lessons in primary school]. *Psykhologo-pedahohichni osnovy humanizatsiyi navchal'no-vykhovnoho protsesu v shkoli ta VNZ*, (1), 107-112. [in Ukrainian]

Nefodova, YU. O. (2019). Dystantsiynе navchannya: vzayemodiya «vykladach–student» [Distance learning: «teacher-student» interaction]. *Zbirnyky naukovykh prats' profesors'ko-vykladats'koho skladu DonNU imeni Vasylya Stusa.*, 86-87. <https://jpv.s.donnu.edu.ua/article/view/7230> [in Ukrainian]

Nykon, O., Kovleva, M. (2020). Formuvannya profesiynykh kompetentsiy studentiv-mahistrantiv muzychnoho mystetstva zasobamy interaktyvnoho navchannya [Formation of professional competencies of master's students of musical art by means of interactive learning]. *New pedagogical thought*, 101(1), 129-132. [in Ukrainian]

Oleshko, A., Rovnyagin, A. and Godz, V. (2021), Improving distance learning in the context of pandemic restrictions in higher education. *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok*, [Online], vol. 1. <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.1.3> [in Ukrainian]

Orhanizatsiya dystantsiynoho navchannya v shkoli [Organization of distance learning at school]. Metodichni rekomendatsiyi. (2020, traven'). Holovna | *Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy*. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf> [in Ukrainian]

Ovod, YU. V. (2015). Sutnist' ta zmist dystantsiynoho navchannya u pidhotovtsi maybutnikh sotsial'nykh pedahohiv [The essence and content of distance learning in the training of future social pedagogues]. *Zbirnyk naukovykh prats' Kam'yanets'-Podil's'koho natsional'noho universytetu imeni Ivana Ohiyenka. Seriya: Sotsial'no-pedahohichna*, (24), 117-126. [in Ukrainian]

Pro vyshchu osvitu, Zakon Ukrainy № 1556-VII (2014) (Ukrayina) [On higher education, Law of Ukraine No. 1556-VII (2014) (Ukraine)]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian]

Provorova, Ye. (2016). Vykorystannya merezhevykh i mul'tymediynykh tekhnolohiy u metodychniy pidhotovtsi maybutn'oho vchytelya muzyky na zasadakh prakseolohichnoho pidkhodu [The use of network and multimedia technologies in the methodical training of the future music teacher based on the praxeological approach]. *Humanizatsiya navchal'no-vykhovnoho protsesu*, 2(76), 80–89. [in Ukrainian]

Serhiyenko, V. (2011). Metodichni rekomendatsiyi po stvorennnyu testovykh zavdan' ta testiv u systemi upravlinnya navchal'nymy materialamy MOODLE [Methodical recommendations for creating test tasks and tests in the MOODLE educational materials management system]. NPU im. M. P. Drahomanova. <https://vfranchuk.fi.npu.edu.ua/images/files/statty/47.pdf> [in Ukrainian]

Shul'hina, V. (2011). Orhanizatsiya produktyvnoyi muzychnoyi diyal'nosti molodshykh shkolyariv u hrupakh prodovzhenoho dnya [Organization of productive musical activities of younger schoolchildren in extended day groups]. *Muzyka v shkoli*, 10, 36–40. [in Ukrainian]

Slabouz, V. (2016). Dystantsyonnoe obuchenye: opyt HVUZ «Donbasskyy hosudarstvennyy pedahohycheskyy unyversytet» [Distance learning: the experience of the Donbas State Pedagogical University]. *Humanizatsiya navchal'no-vykhovnoho protsesu*, 2(76), 89–94. [in Ukrainian]

Stetsenko, H. (2007). Osvitni veb-resursy ta yikh klasyfikatsiya [Educational web resources and their classification]. *Komp'yuter v shkoli ta sim'yi*, 6(62), 23–26. [in Ukrainian]

Varnavs'ka, L. (2021). Komp'yuterni tekhnolohiyi ta yikh zastosuvannya u pidhotovtsi ta provedenni urokiv muzychnoho mystetstva v zahal'noosvitniy shkoli [Computer technologies and their application in the preparation and conduct of music lessons in a secondary school]. *InterConf*, (48). <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/10844> [in Ukrainian]

Vozhehova, O. V. (2020). Orhanizatsiya samostiynoyi roboty studentiv u protsesi dystantsiynoho navchannya [Organization of independent work of students in the distance learning process]. *Mahisters'ka robota*, 103. <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4051> [in Ukrainian]

Vyshnivs'kyy V.V., Hnidenko M.P., Haydur H.I., Il'yin O.O. (2014). Orhanizatsiya dystantsiynoho navchannya. Stvorennya elektronnykh navchal'nykh kursiv ta elektronnykh testiv [Organization of distance learning. Creation of electronic training courses and electronic tests]. DUT. https://md.lvduvs.edu.ua/files_admin/doc_pdf/Book_Moodle_2014_Vushnivsky.pdf [in Ukrainian]

Zhevakina, N. (2009). Pedahohichni umovy orhanizatsiyi dystantsiynoho navchannya studentiv humanitarnykh spetsial'nostey u pedahohichnomu universyteti [Pedagogical conditions for the organization of distance education for students of humanitarian specialties at a pedagogical university], [Dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04, Luhans'kyy natsional'nyy universytet]. <https://dspace.lgpu.org/xmlui/handle/123456789/2973> [in Ukrainian]

Надійшла до редакції / Received: 20.02.22
Рекомендовано до друку / Accepted: 21.04.2022

DOI 10.34142/27091805.2022.3.01.01

© **Alla Sokolova**

Doctor of Pedagogical Sciences, head of the department of theory and methods of artistic education and conducting and choral teacher training, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
Kharkiv, Ukraine

email: a.sokolova.a2017@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0284-7320>

INTERACTIVE FORMS AND METHODS OF DISTANCE EDUCATION OF FUTURE MUSIC TEACHERS

The purpose of the article is to determine the specifics of the professional training of the future music teacher in the conditions of the organization of distance education, where interactive forms and methods are given a significant place.

Methods and methodology. The research is based on the leading positions of scientists regarding the development of art education in today's conditions - axiological, systemic, personal-activity and cultural based on the principle of integrity, mutual coherence, taking into account the integrative approach in the organization of the educational process.

The **scientific novelty** of the article lies in the definition of interactive forms and methods of distance education, taking into account the specifics of training future music teachers for professional activity through the introduction of educational electronic courses, multimedia software and methodological support, the use of audio-video materials, television educational programs, etc.

Results. The theoretical and practical aspects of the professional training of future music teachers in the conditions of distance learning on the Moodle platform are revealed. It has been proven that the specifics of the professional training of future music teachers in the process of organizing distance learning requires new development of program-pedagogical systems and software tools. Certain pedagogical conditions have been defined, including: the presence of clear goal-setting for teachers and students; computerization of the educational process in professional musical disciplines; mastering the technologies and means of distance learning, taking into account the specifics of music education; focusing attention on the selection of the content of educational and methodological material for distance learning and the creation of a favorable informational and methodological environment; the application of distance learning network technologies as an environment for the interaction of subjects of musical-pedagogical interaction. The advantages and disadvantages of organizing the educational process of future music teachers in the conditions of distance learning are given. Recommendations regarding the use of effective technologies for the organization of distance education of future music teachers are presented.

Keywords: education, professional training, distance learning, teacher, musical art, interactivity.